

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In Canonem Sacrificii Missae, Vti & reliquas eiusdem
Partes Brevis Ac Lvcvlenta, & ad pietatem vtilis Expositio**

Veken, Frans van der

Coloniae, 1644

Appendix, De reliquis partibus Missae

urn:nbn:de:hbz:466:1-9878

A P P E N D I X.

De reliquis partibus Missæ.

Beneuole Lector, proposueram hæctenus, non nisi Canonem & partes proximè connexas dare: quod hæ ferè solæ Theologum requirerent; cæteras scriptores Ascetici piè & diligenter pertractassent: Quia tamen Præsuli sapientissimo, cuius auspicijs hanc descriptionem suscepi, è re tua fore visum, si etiam de reliquis breuiori saltem stylo paucula delibarem: morem, vti decebat, gessi, & sequentes paragraphos adieci.

* *
* *

S. I.

§. I.

De Introitu Missæ.

Proximè ante Missam, dum sacris vestibus Sacerdos induitur, memor erit doctrinæ Apostolicæ a: *Induimini Dominum Iesum Christum*, dabitq; operam, vt non externo tantum habitu & officio, sed moribus quoque, virtutibusq; internis Christo se similem exhibeat. Iuuabit eum in finem attentè recitare orationes tunc præscriptas, atque etiam à Deipara Virgine, Sanctisq; Patronis spiritualia animæ ornamenta emendicare.

Cùm iam indutus ad Altare procedit, meditabitur Christum, qui è sinu Patris veluti diuino quodam sacrario egressus est: vt se eo modo, quem 1. §. Cap. 1. descripsi, pro salute nostra in hostiam offerret. Exorditur à signo Crucis: si enim à Diuini Nominis in-

uoca-

a Rom. 13.

24. 10/19

§. I.

uocatione auspicandæ reliquæ orationes & actiones nostræ ; quanto magis hæc omnium grauißima & excellentißima ? Tum alterna voce cum ministro legit Psalmum *a*, *Indica me Deus*, anticipato eius versu, *Introibo ad altare Dei*, quo quid acturus, expressius admoneatur.

Porro David eo in Carmine præcipuè petit, vt liber ab exilio & incircumcisorum atq; infidelium consuetudine (cum quibus versari necesse habebat) Hierosolymæ ac tabernaculo restitueretur, ibiq; lætitiâ, quasi reuiuiscens, in cithara Deo confiteatur seu laudes dicat. Quæ in rem præsentem commodè transferentur, si primò ad versum *Indica* petat Sacerdos liberari aut præseruari ab exilio Cordis: quod subinde sacrificantem derelinquit, & Dæmonis fraude in turbis cogitationum non sanctarum, prophanarumq; affectuum, alia cuncta agit, quàm quæ officio

a Psal. 42.

o-
gis
is-
co
ti-
ei,
e-
ci-
n-
ne
t)
ia-
in
di-
o-
im
e-
n-
æ-
im
fe-
ffi-
cio

cio sacrosancto conueniant. Deinde
ad versum *Emitte*, animum aduertat
ad *Montem & Tabernaculum*. Loco
montis Sion repræsentet sibi Caluarie
montem, tanquam proprium comme-
morandæ in hoc Sacrificio Dominicæ
Passionis: loco quoque tabernaculi
Mosaici, in quo erant Arca & Manna
huius Sacramenti figuræ, altare Chri-
stianum consideret instar diuini
longeque augustioris tabernaculi; qui-
pe quod Veritatem per ista symbola
adumbratam confineat. Deduci autem
huc postulet à Deo *luce & veritate*: vt
diuina gratia illuminante, interior
sensus, cum externo Sacrificio cære-
monijsque concordet. Denique ad ver-
sum *Confitebor*, petat à Deo illam ani-
mi serenitatem, lætitiâ, tranquillita-
tem & pacem, quæ tum aliarum fun-
ctiones virtutum perficit & ornat, tum
præcipuè actus religiosos & Sacrificium
debet. Dignum est consideratione,
quod ex S. Hieronymo refert Gracia-

nus a: *Melior est quinque Psalmorum decantatio cum cordis puritate, & serenitate, & spiritali hilaritate, quàm totius Psalterij modulatio cum anxietate cordis & tristitia.*

Psalmum hunc, sollemni Sanctissimæ Triados epinicio conclusum, excipit inuocatio diuini auxiliij: *Adiuutorium nostrum in nomine Domini*: quo nempe Omnipotens, qui fecit cœlum & terram, supra conditionem aggrauantis corporis, animum nostrum ad debitam tanto Sacrificio attentionem, reuerentiamq; attollat. Cùm autem, teste Sapiente b, *iustus prior accusator sit sui*: in hoc Missæ introitu præcipitur Confessio generalis. Quæ iure facienda cum profunda inclinatione: vt hoc ritu testemur nostram indignitatem & vilitatem maximam, tum ex nature conditione, tum præsertim ex peccatis contractam. Valet hæc confessio
siue

a *de Consecr. dist. 5. c. non mediocriter.*

b *Proverb. 18.*

siue ad excitandos in nobis pios pœnitentiæ motus: siue etiam vt (iuxta multorum Theologorum sententiam) leuiore fortè culpas ex opere operato relaxet. Confitemur verò non Deo soli, sed etiam Sanctis, fratribusq; Christianis: quia qui Deum offendimus, amicis quoque eius displicentiam, & quantum est in nobis, tristitiam creamus. Quemadmodum per veram pœnitentiam, non tantùm Clementissimum Patrem: sed cœlestes quoque Spiritus a, cæterosq; Sanctos exhilaramus.

Post hæc pro mutua peccatorum remissione alternis Deum rogant Sacerdos & Minister, ac quædam è Psalmis subijciunt, quæ animos erigant in diuinæ misericordiæ spem: adeo vt Sacerdos iam audeat ad Altare adscendere, illudq; in signum reconciliationis cum DEO & Sanctis, in medio, vbi Sanctorum Reliquiæ quiescunt, deo-
sculari.

2 Luc. 15.

sculari. Inde verò ad dextrum cornu, quod Iudæam designat, progressus, diuinam legem laudemque annunciat: quemadmodum electo Iudeorum populo, quem præ reliquis diuina Beneficentia veluti in dextera locarat, primum Christus prædicauit.

§. II.

Kyrie eleison, & Gloria in excelsis.

Quia initio Orationis nihil vtilius imploramus, quàm misericordiam Dei, à qua sola omnis boni principium peccatores speramus: Sacerdos à cornu dextro ad medium altaris deflectens, ibique stans & in cælum erectus, emittit illam supplicis animi vocem *Kyrie eleison*, quæ Latine redditur, *Domine miserere*. Repetitur hæc sexies, ter vero *Christe eleison* admiscetur: vt sic inuocentur singulæ Sanctissimæ Trinitatis personæ, & propter cæterarum cum eadem natura identitatem,

tatem, ter singulæ. Singulæ vero nomine Secunda Persona honoratur, quæ singularem pro nobis naturam assumpsit. Visum est Ecclesiæ Græcas istas voces, sicut & alibi Hebræas Latinis admiscere: ut hac vocum communiōne, qua Latinos, qua Hebræos & Græcos fateatur unum esse populum Dei, uti linguarum, ita animorum fideique vinculo connexum.

Hymnus *Gloria*, qui suis temporibus sequitur, duabus constat partibus: Prima, eaque breuior, è cælo petita auctores habet beatos Angelos, qui nascenti CHRISTO accinuerunt, *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis* a. Alteram multò prolixiorem homines addidêre, quippe longè magis pro Incarnationis beneficio ad diuinas laudes obligati: *nusquam enim Angelos, sed semen Abrahæ apprehendit* b. Accedit quod superiorum Mentium proprium *in excelsis deo sit,* a *Luc. 2.* b *Heb. 2.*

fit, ea paucis complecti, ad quæ exprimenda inferiores pluribus verbis & conceptibus egent.

De priori parte huius hymni aliquid diximus Cap. 5. §. 5. sub initium: quod scilicet duplicem exprimat tam ipsius Incarnationis, quàm præsentis Sacrificij finem: vnum primarium, qui est Dei gloria; alterum secundarium, qui est pax & salus nostra. Eodem quoque §. circa finem verba ista obscuriora alterius partis, *gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam*, ad supremum quendam affectum Charitatis erga Deum accommodauimus. Cumq; cætera suâ se explicent claritate, in illis tantùm, quæ Christo Domino acclamamus: *Quoniam tu solus Sanctus, &c.* animaduertet Theologus: dictionem *solus* tribui Christo, non ratione personæ, sic enim à Sanctitate illa excellenti & imparticipata, quæ soli Deo tribuitur, excluderemus Patrem & Spiritum Sanctum) sed ratione essentiæ, siue natura,

turæ, ut sensus sit, nulli naturæ conuenire Sanctitatem illam, Dominium, Maiestatem, quàm ei, quæ est I E S V Christi, etsi alijs personis conueniat.

Ferunt B. Gasparem Bonum ex Ordine Minimorum, verba ista, *Adoramus te, quoniam tu solus Sanctus, tu solus Dominus, tu solus Altissimus, I E S V Christe*, semper habuisse in corde, semper in ore: adeo ut ducenties per diem repeteret; atque hinc inter familiares vix alio nomine, quàm *Tu solus sanctus* compellaretur. Nimirum I E S V amor apud illius animum obtinuerat, ut hi suo dilecto gloriosissimi tituli eum mirifice oblectarent: quare nunc debitos gratulando, nunc ab omnibus agnoscendo, nunc infima submissione deferendo satiari non poterat. Utinam Sacerdotes vel semel in Missa, quando ex Ecclesiæ præscripto prædicta verba exprimimus, istum viri religiosissimi affectum imitemur!

mur!

§. III.

§. III.

*De Collectis, Epistola, Euangelio,
& Symbolo.*

Postquam Sacerdos per Dei laudes eius quodammodo beneuolentiam captauit, ad orandum se conuertit, præmissa sollemni salutatione, *Domini- nus uobiscum*, de qua diximus Cap. 1. §. 3. eodemq; Capite, §. 11. de Collectis & responsione *Amen*. Sed ecce quàm aptè post orationes nostras subiicitur Dei sermo, siue per seruos eius Prophe- tas & Apostolos in Epistola, siue per ipsum Dei Filium in Euangelio expres- sus? Ut uidelicet moneamur, si uelimus Deum nos exaudire orantes, exaudia- mus eum docentem & præipientem, faciamusq; quod ipse uult nos facere, si nostra desideria ab eo impleri cupia- mus, iuxta illud Scripturæ a: *Si manseritis in me* (per Fidem & Characterem)

& uer-

III. 2 a Ioan. 15.

& verba mea in vobis manserint, (per doctrinæ meæ & præceptorum obseruationem) quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis.

Sacerdos itaque, dum Epistolam vel Euangelium legit, ad vtrumque attendat, *non ut verbum hominum, sed sicut est verè verbum Dei* a, è cælo nos alloquentis, instruētisq; doctrinâ vitæ, & ad omne genus virtutum inflamman-
tis. Legat eâ attentione, & reuerentia, qua par est, vt diuina oracula homo excipiat. Neque lectorem tantum vel *b* auditorem diuinæ eruditionis, sed *f*actorem quoque se exhibeat, annotando semper aliquid quod vitæ suæ ac moribus ex cælesti doctrina componendis conueniat. Id in Epistolæ lectione nos monent applicatę ad librum manus, & velut operi admotę: Ad Euangelium verò, quod (teste Augustino) *inter omnes diuinas auctoritates, quæ sanctis Litteris continentur, meritò excellit,*

K

plu-

2. 1. Thess. 2.

b Iacob. 1.

plures cæremonia adhibentur. Ac primò petit Sacerdos puritatem cordis & labiorum, ne rem sacram prophanus contingat. Deinde signum Crucis imprimit libro, vt indicet in eo contineri vitam, mores, prodigia, legemq; Crucifixi. Tum eodem signo se munit in fronte, ore, pectore. In fronte quidem sede pudoris, ne erubescat Euangelium. In ore, vt illud alijs prædicet. In pectore, vt idem fidei corde semper conseruet. Denique perlecto Euangelio, infligit osculum libro, vt tam charæ, quæ in eo continetur, doctrinæ, animam quodammodo affigat & mancipet.

Legitur porrò Euangelium ad cornu sinistrum Altaris, quia Iudæis, quos per dexteram designari diximus, Euangelium repellentibus, eius prædicatio translata est ad *Gentes* a. Præcedit lectionem spirituale canticum, quod Graduale dicitur, vt per spirituales affectus, qui in eo continentur, ad doctrinam

a Act. 13.

trinam Evangelicam melius disponamur. Diebus verò sollemnioribus Evangelium excipit recitatio Symboli: tum vt declaretur quisnam Euangelium à Christo & Apostolis prædicatum secutus sit fructus: tum vt impleatur illud Apostoli *a: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Pro fructu autem spirituali, recitabit illud Sacerdos distinctè & deuotè, & ad ea præsertim attendet, quæ in Sacrificio vsui veniunt, vt ad diuinam omnipotentiam, diuinam Christi humanamq; naturam, passionem eius, resurrectionem, aliaq; in quorum fide pleraque fundantur, quæ in principalioribus Missæ partibus profecuti sumus.

Poterit verò ad inuisibilem Christi in Sacramento præsentiam speciatim reflectere, quando Deum non solum *visibilem*, sed etiam *inuisibilem* Creatorem agnoscit. Quare tunc incipiat

K 2 ani-

a Rom. 10.

animum paulatim supra sensus erigere, cogitando rerum veritatem istorum limitibus non circumscribi: imò eo veriora quæque & nobiliora existere, quo magis sensuum nostrorum iudicium, ac plebeiam veluti censuram transcendunt. Quid primum omnis vitæ spiritualis principium, in hoc maximè spirituali Sacrificio, ante oculos habendum.

§. IV.

De postrema Missa parte post Communionem.

Consumpto Sacrificio, digitisque ad Sacramenti, quod contigerunt, reuerentiam ablutis, reuertitur Sacerdos ad Altaris cornu, vbi Missam inchoauit: vt significetur, Euangelicam Veritatem ad Iudæorum gentem, vnde primùm prodijt, sub mundi finem redituram. Atque hîc recitato versu & Collectâ vnâ vel pluribus, Deum meritò laudat
pro

pro beneficijs, quæ in ipsum & populū
ex præsentī Sacrificio emanarunt. Tum
Deo comite, quem cōsuetā salutatione
Dominus vobiscum, apprecatur, popu-
lum dimittit. Quod festiuis diebus facit
verbis expressis, dicendo: *Ite, Missa est*,
id est, *Ite*, dimissio conceditur. *Missæ* e-
nim, si vim vocis spectemus, idē signifi-
cat, quod *missio*, quemadmodum apud
Tertullianum & Cyprianum *remissa* i-
dem sonat, quod *remissio*. Alijs verò
diebus tacitè id facit, loco prioris for-
mulæ dicendo: *Benedicamus Domino*.
Tandem ante medium Altaris inclina-
tus Sacrificium iam peractum DEO
commendat, populoq; dimisso bene-
dictionem impertit.

Similem missionem legimus apud
Gentiles vsurpatam per vocem *Ilicet*,
hoc est, ire licet, quam Præco pera-
ctis sacrificijs acclamabat. Sed altiori
mente Christiani, in hisce ritibus,
ad CHRISTVM respiciunt: vel suis
ultimò benedicentem & adscenden-

tem in cœlum *a*, vel in extremo Iudicio benedicturum electis, eosq; in domum Patris sui ad æternas mansiones dimisurum *b*.

Finitâ Missâ recitatur *Initium Evangelij secundum Ioannem*: quod aureis literis conscribendum, & per omnes Ecclesias in locis eminentissimis proponendum esse, haud immeritò censuerunt grauiissimi Authores, quos refert, taciteq; approbat D. Augustinus *c*. Nec quidquam Sacerdoti in hoc articulo conuenientiùs, quo (vt ex Medicorum iudicio verisimile fit) nondum perfectè consumptis speciebus, Dominum suum adhuc realiter præsentem in visceribus gestat. In prima enim Evangelij parte agnoscere potest, quantus sit Hospes, quem sub vilibus panis, viniq; inuolucris latentem suscepit, nempe *Verbum* æternum Dei Patris, *per quod omnia facta sunt*, quod est fons
omnis

a Luc. 22. b Ioan. 14.

c l. 10. de Ciuit. c. 29.

omnis *vita*, quod est Mundi *Lux*.
In altera parte opportunè expendet infinitam eius Clementiam & Benignitatem, qua non in Mundum tantùm, sed in animam quoque suam venire haud dedignatur, vt eam viuificet, illuminet, donetq; potestate *filium Dei fieri*. Videat tamen, num in se forsan habeat locum, quod de Mundo queritur Euangelista a: *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In propria venit, & sui eum non receperunt.* In vltimis denique verbis attendat, num pro *gloria Vnigeniti* talem Hospitem tractet, eaq; cogitatione ab Altari discedens, Deum roget, vt in se quoque impleatur, quod in eodem Capite ab Euangelista subijcitur, *de plenitudine eius nos omnes accepimus*: studeatq; ex hac plenitudine tum aliàs semper, tum præsertim in recollectione post Missam vbertim haurire.

K. 4

§. V.

a Ioan. 1.

Monitio ad Lectorem.

Discrete Lector, de prudentia tua confido, haud fore, vt perlecto hoc Libello, in primo statim Sacrificio omnium meminisse, eaque ad praxim reuocare contendas. Sic enim non colligeres attentionem, sed confunderes: nec pietatem nutries, sed suffocares. Paulatim & per partes eundem. Hodie ante sacrificandum ex vno Capite vnum alterumve paragraphum expende, eiq; mentem & affectum accommoda: eundem cras & perendie repete, donec cura & studium in consuetudinem transeat. Tum verò simili modo ad sequentes procede: sic enim fiet, vt nulla tandem diuinissimi huius Officij pars sua pietate careat: quæ tamen nec tibi molestiam; neque ijs, quæ tunc dicenda agendaque occurrunt, vllam remoram creet. Nihil humana mēte facilius, nihil

tub-

subtilius circa ea, quibus assuevit: in i-
ctu oculi in quamuis se insinuat nego-
tiorum molem, suamque circa corpora
substantiam imitata, sine vlllo obice
sensuque peruadit.

Nolim præterea, vt, si alijs confide-
rationibus pijs affectibusque assueueris,
in Libelli huius gratiam quidpiam im-
mutes. Tua fortè sunt meliora in eo-
dem contentis: vtque in paucis conce-
dant, quod in legibus monent Iuris-
periti *a*, *evidentem esse utilitatem debe-
re vt recedatur ab eo iure, quod diu æ-
quum visum est*, idem in moribus ser-
uandam. Vt enim prudenter Augusti-
nus *b*, *Consuetudinis mutatio, quamuis
utilitate adinnet, nouitate tamen per-
turbat*. Ad illos ergo præcipuè hoc O-
pusculum dirigitur, qui vel recenter Sa-
cerdotio initiantur, vel nondum cer-
tam aliquam rationem interius illud
ac spirituale Sacrificium cum exteriori
coniungendi iniuerunt.

K s.

Quin

a l. 2. ff. de Const. b Aug. ep. 118.

Quin etiam hos ipsos nolim adeo in presentibus acquiescere, ut ulterius non studeant, aliorum lectione vel propriâ meditatione proficere. Absit enim, ut deuotionis tanto Sacrificio debitæ summam me attigisse existimem: vix minimam eius particulam delibauî. Exempla solùm dedi piorum quorundam conceptuum & affectuum: quæ, ut est in prouerbio, suam regulam non adæquant. Denique sicubi imprudens à veritate aberrauero, quicumque es Lector, errorem doce: lubentissimè corrigam, meque tuum discipulum perpetuò deuinctissimum profitebor.

F I N I S.

*Collegii Societatis Iesu
paderbornæ.*

IN-